

PEDAGOGIK MAHORAT

7
2023

ISSN 2181-6883

PEDAGOGIK MAHORAT

Ilmiy-nazariy va metodik jurnal

7-son (2023-yil, avgust)

Jurnal 2001-yildan chiqa boshlagan

Buxoro – 2023

PEDAGOGIK MAHORAT

Ilmiy-nazariy va metodik jurnal

2023, № 7

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi OAK Rayosatining 2016-yil 29-dekabrda qarori bilan **pedagogika** va **psixologiya** fanlari bo'yicha dissertatsiya ishlari natijalari yuzasidan ilmiy maqolalar chop etilishi lozim bo'lgan zaruriy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

Jurnal 2001-yilda tashkil etilgan.

Jurnal 1 yilda 12 marta chiqadi.

Jurnal O'zbekiston matbuot va axborot agentligi Buxoro viloyat matbuot va axborot boshqarmasi tomonidan 2016-yil 22-fevral № 05-072-sonli guvohnoma bilan ro'yxatga olingan.

Muassis: Buxoro davlat universiteti

Tahririyat manzili: 200117, O'zbekiston Respublikasi, Buxoro shahri Muhammad Iqbol ko'chasi, 11-uy
Elektron manzil: nashriyot_buxdu@buxdu.uz

TAHRIR HAY'ATI:

Bosh muharrir: Adizov Baxtiyor Rahmonovich – pedagogika fanlari doktori, professor

Mas'ul kotib: Sayfullayeva Nigora Zakiraliyevna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Xamidov Obidjon Xafizovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Begimqulov Uzoqboy Shoyimqulovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Navro'z-zoda Baxtiyor Nigmatovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Mahmudov Mels Hasanovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Ibragimov Xolboy Ibragimovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Rasulov To'liq Husenovich, fizika-matematika fanlari doktori (DSc), professor

Yanakiyeva Yelka Kirilova, pedagogika fanlari doktori, professor (N. Rilski nomidagi Janubiy-G'arbiy Universitet, Bolgariya)

Andriyenko Yelena Vasilyevna pedagogika fanlari doktori, professor (Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Fizika, matematika, axborot va texnologiya ta'limi instituti, Novosibirsk, Rossiya)

Romm Tatyana Aleksandrovna pedagogika fanlari doktori, professor (Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Tarix, gumanitar va ijtimoiy ta'lim instituti, Novosibirsk, Rossiya)

Chudakova Vera Petrovna, psixologiya fanlari nomzodi (Ukraina pedagogika fanlari milliy akademiyasi, Ukraina)

Hamroyev Alijon Ro'ziqulovich – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent

Qahhorov Siddiq Qahhorovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Mahmudova Muyassar, pedagogika fanlari doktori, professor

Kozlov Vladimir Vasilyevich, psixologiya fanlari doktori, professor (Yaroslavl davlat universiteti, Rossiya)

Tadjixodjayev Zokirxo'ja Abdusattorovich, texnika fanlari doktori, professor

Amonov Muxtor Raxmatovich, texnika fanlari doktori, professor

O'rayeva Darmonoy Saidjonovna, filologiya fanlari doktori, professor

Durdiyev Durdimurod Qalandarovich, fizika-matematika fanlari doktori, professor

Mahmudov Nosir Mahmudovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Olimov Shirinboy Sharofovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Chariyev Irgash To'rayevich, pedagogika fanlari doktori, professor

Qiyamov Nishon Sodiqovich, pedagogika fanlari doktori (DSc), professor

Shomirzayev Maxmatmurod Xuramovich, pedagogika fanlari doktori, professor

Ro'ziyeva Dilnoza Isomjonovna, pedagogika fanlari doktori, professor

Qurbonova Gulnoz Negmatovna, pedagogika fanlari doktori (DSc)

To'xsanov Qahramon Rahimboyevich, filologiya fanlari doktori, dotsent

Nazarov Akmal Mardonovich, psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Jumaev Rustam G'aniyevich, siyosiy fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nurulloev Firuz No'monjonovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Navruz-Zoda Layli Baxtiyorovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ МАСТЕРСТВО

Научно-теоретический и методический журнал

№ 7, 2023

Решением Высшей аттестационной комиссии при Кабинете Министров Республики Узбекистан от 29 декабря 2016 года журнал включён в перечень изданий, рекомендованных для публикации научных результатов статей по направлениям «Педагогика» и «Психология».

Журнал основан в 2001 году.

Журнал выходит 12 раз в год.

Журнал зарегистрирован Бухарским управлением агентства по печати и массовой коммуникации Узбекистана.

Свидетельство о регистрации средства массовой информации № 05-072 от 22 февраля 2016 г.

Учредитель: Бухарский государственный университет

Адрес редакции: 200117, Узбекистан, г. Бухара, ул. Мухаммад Икбол, 11.

E-mail: nashriyot_buxdu@buxdu.uz

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Главный редактор: Адизов Бахтиёр Рахманович – доктор педагогических наук, профессор

Ответственный редактор: Сайфуллаева Нигора Закиралиевна – доктор философии педагогических наук (PhD)

Хамидов Обиджон Хафизович, доктор экономических наук

Бегимкулов Узакбай Шаимкулович, доктор педагогических наук, профессор

Навруз-заде Бахтиёр Нигматович, доктор экономических наук, профессор

Махмудов Мэлс Хасанович, доктор педагогических наук, профессор

Ибрагимов Холбой Ибрагимович, доктор педагогических наук, профессор

Расулов Тулкин Хусенович, доктор физико-математических наук, профессор

Янакиева Елка Кирилова, доктор педагогических наук, профессор (Болгария)

Андрienko Елена Васильевна (Институт физико-математического, информационного и технологического образования НГПУ, Новосибирск, Россия)

Ромм Татьяна Александровна (Институт истории, гуманитарного, социального образования ФГБОУ ВО НГПУ, Новосибирск, Россия)

Чудакова Вера Петровна, кандидат психологических наук (Национальная академия педагогических наук Украины, Украина)

Хамроев Алижон Рузикулович, доктор педагогических наук (DSc), доцент

Каххаров Сиддик Каххарович, доктор педагогических наук, профессор

Махмудова Муюссар, доктор педагогических наук, профессор

Козлов Владимир Васильевич, доктор психологических наук, профессор (Ярославль, Россия)

Таджиходжаев Закирходжа Абдусаттарович, доктор технических наук, профессор

Аманов Мухтор Рахматович, доктор технических наук, профессор

Ураева Дармоний Саиджановна, доктор филологических наук, профессор

Дурдиев Дурдимурод Каландарович, доктор физико-математических наук, профессор

Махмудов Насыр Махмудович, доктор экономических наук, профессор

Олимов Ширинбой Шарофович, доктор педагогических наук, профессор

Чариев Иргаш Тураевич, доктор педагогических наук, профессор

Киямов Нишон Содикович, доктор педагогических наук, профессор

Шомирзаев Махматмурод Хурамович, доктор педагогических наук, профессор

Рузиева Дилноза Исомжоновна, доктор педагогических наук, профессор

Курбонова Гулноз Незматовна, доктор педагогических наук (DSc) 00

Тухсанов Кахрамон Рахимбоевич, доктор филологических наук, доцент

Назаров Акмал Мардонович, доктор философии психологических наук (PhD), доцент

Жумаев Рустам Ганиевич, доктор философии политических наук (PhD), доцент

Нуруллоев Фируз Нумонжонович, доктор философии педагогических наук (PhD)

Навруз-заде Лайли Бахтиёровна, доктор философии экономических наук (PhD)

MUNDARIJA

№	Familiya I.Sh.	Mavzu	Bet
DOLZARB MAVZU			
1.	QOSIMOVA Sarvinoz Baxtiyorovna	Shaxsda manipulyatsion ta'sirlarning gender tafovutlanishining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	7
PEDAGOGIKA VA PSIXOLOGIYA			
2.	BEKCHANOV Xusinboy	Talabalarning murakkab hayotiy vaziyatlarda koping strategiyalardan foydalanishining o'ziga xos xususiyatlari	13
3.	GANJIYEV Feruz Furqatovich	Ijtimoiy muhit ta'sirida agressiv o'smir ijtimoiy persepsiyasidagi o'ziga xos xususiyatlarning eksperimental jihatdan o'rganilishi	18
4.	JUMAYEV Nodir Zayniddinovich	O'quvchilarni intellektual qobiliyatlarini rivojlantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	23
5.	KARIMOV Feruz Raimovich	Umumiy o'rta ta'limning davlat ta'lim standartlari asosida 9-sinf informatika va axborot texnologiyalari faniga oid kompetensiyalar va ularning amaliy ahamiyati	29
6.	KURBONOV Ixtiyor Hikmatovich	Shaxsning ta'lim sohasidagi kasbiy innovatsion faoliyatga psixologik tayyorgarligini shakllantirish	33
7.	MURODOV Oybek To'raqulovich	Zamonaviy ta'limda axborot texnologiyalari va ularni qo'llash usul va vositalari	38
8.	MURODOV Ulug'bek O'tkirivich	Sportchilarda vujudga keladigan hissiy-emotsional beqarorlikning ijtimoiy psixologik asoslari	43
9.	NAZAROV Tohir Toshpo'lotovich	Chaqiriqqacha harbiy ta'lim yo'nalishi talabalarida didaktik jarayonlarning axborot-kommunikatsiya texnologiyalari bilan bog'liqligi	48
10.	OLIMOV Laziz Yarashovich	Sud psixolog eksperti ijtimoiy-psixologik kompetentligi psixodiagnostikasi	52
11.	QILICHEV Xudoynazar Aliboyevich, NIZOMOVA Gulhayo G'olib qizi	Oliy ta'lim muassasalari talabalariga dasturlash tillarining xususiyatlari va algoritmini o'qitishni takomillashtirish	61
12.	QODIROVA Dilnoza Murtazoyevna	Psixolog shaxsining kommunikativ komponentlik xususiyati turlari	67
13.	ROXIMOVA Nilufar Egamberganovna	Umumta'lim maktablarida "texnologiya" fanini o'qitishga kompetensiyaviy yondashuvning uslubiy asoslari	72
14.	SAFAROVA Nigora Nasilloevna	Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishning nazariy-uslubiy asoslari	78
15.	SHARIPOV Alisher Nuriddinovich	O'smirlarda irodaviy sifatlarini shakllantirishning muhim jihatlari	86
16.	SAFOYEV Hasan Aminovich	Harakatli o'yinlarning qisqacha tarixi, turkumlari va pedagogik ahamiyati	91
17.	ULUG'OVA Shahlola Musliddinovna	Bozor munosabatlari va tadbirkorlar ijtimoiylashuvining psixologik jihatlari	96
18.	XUDAYNAZAROVA Sanobar Ruziboyevna	Shaxsda kreativlik xususiyatlari yuzaga kelishining psixologik jihatlari	100
19.	ZOKIROV Baxodir Shavkatovich	Elektr energetika ta'lim yo'nalishi talabalarini pedagogik faoliyatga tayyorlashning ilmiy metodik ahamiyati	105
20.	НУРАБУЛЛАЕВ Танирберген Алламбергенович	Кадрлар тизимида инновацион етакчилиكنинг психологик хусусиятлари	109
21.	РЎЗИЕВА Мухайё Эркиновна	Талабаларининг соғлом турмуш тарзи маданиятини юксалтиришдаги илмий-амалий аҳамияти	114
22.	СУЛТАНОВА Дилфуза	Маҳалла институти шароитида хотин-қизларни	118

	<i>Абдуллаева</i>	ижтимоий-маданий қўлаб-қувватлашни моделлаштириш	
23.	<i>ШОЙИМОВА Шохиста Санакуловна</i>	Социально-психологические особенности профессиональной адаптации молодых педагогов в вузе	124
24.	<i>SAFAROV Dilmurod Xalimovich</i>	Zamonaviy rahbar imidji va boshqaruv faoliyatining oʻziga xos individual-psixologik xususiyatlari	128
25.	<i>ASHUROV Jahongir Abdisattorovich</i>	Development of students' critical thinking in the process of learning a foreign language	133
MAKTABGACHA VA BOSHLANG'ICH TA'LIM			
26.	<i>QO'LDOSHEV Rustambek Avezmurodovich</i>	Mustaqillik davrigacha yaratilgan boshlang'ich sinf darsliklarining tashkiliy-metodik imkoniyatlari	138
27.	<i>SALIKHOV Timur Mansurovich</i>	Boshlang'ich sinf o'quvchilari orasida sog'lom turmush tarzini shakllantirishning pedagogik aspektlari	143
28.	<i>XODJYAROVA Sevara Abdimurat qizi</i>	Boshlang'ich maktab o'quvchilarida kommunikativ muloqot madaniyatni takomillashtirish	147
29.	<i>МАНСУРОВА Сурпайё</i>	Мактабгача катта ёшдаги болаларни гендер фарқларини ҳисоб олиб индивидуаллаштирилган таълим технологиясидан фойдаланиш	151
FILOLOGIYA VA TILLARNI O'QITISH			
30.	<i>ADIZOVA Nodira Baxtiyorovna</i>	Talabalarda kognitiv-pragmatik kompetentlikni rivojlantirish metodikasi (ona tili o'qitish metodikasi misolida)	156
31.	<i>ABDURASULOVA Nilufar Abdusalim qizi</i>	Formation of foreign language discourse competence in the oral communication field of secondary school students	161
ANIQ VA TABIIY FANLARNI O'QITISH			
32.	<i>ABDURAXMONOVA Shohidaxon Abduqodirovna</i>	Bo'lajak mutaxassislarni amaliy kasbiy tayyorlashda "materialshunoslik" fanini boshqa fanlar bilan integratsiyalashga ta'sir etuvchi omillar	165
33.	<i>ATABAYEVA Mavjuda Rustamovna</i>	O'zbekiston tabiiy geografiyasini o'qitishda klaster metodi orqali tanqidiy fikrlash ko'nikmasini shakllantirish ("O'zbekiston tabiiy geografiyasi" kursi misolida)	173
34.	<i>BOLTABOYEVA Rayxan Ismailovna</i>	Fizikadan texnik mazmundagi masalalarni yechishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish	179
35.	<i>ESHQUVVATOVA Nargiza Norjigitovna, RAMAZONOV Baxtiyor Ramazonovich</i>	Umumta'lim maktablari hamda akademik litseylarda kimyo fanlarini o'qitishda innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanishning ilmiy-pedagogik asoslari	186
36.	<i>KHUDAYBERDIYEVA Arofat Isroilovna</i>	Advantage of use of programming languages in teaching physics and description of processes (on the example of python programming language)	190
37.	<i>TEMIROV Farrux Faxridinovich</i>	Ixtisoslashtirilgan maktablarning 10- sinflarida organik kimyoni variativ o'quv reja asosida o'qitish metodikasi	199
38.	<i>XASANOVA Gulshod Ro'ziboyevna</i>	Integrativ o'qitish texnologiyalari va ularni fizika o'qitishga qo'llashning didaktik imkoniyatlari	204
39.	<i>АКБАРОВА Муаммархон Тилаволдиевна</i>	Олий таълим муассасаларида номутахассислик таълим йўналиши талабаларининг кимёвий компетенциясини шакллантириш	210
40.	<i>JO'RAYEV Ilhom Is'hoqovich</i>	Umumta'lim maktablarida informatika fanini mobil texnologiyalar asosida o'qitish metodikasi	216
41.	<i>RAMAZONOVA Fotima Erboevna</i>	Teaching physics in high school	221
JISMONIY MADANIYAT VA SPORT			

CHAQIRIQQACHA HARBIY TA'LIM YO'NALISHI TALABALARIDA DIDAKTIK JARAYONLARNING AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARI BILAN BOG'LIQLIGI

*Nazarov Tohir Toshpo'lotovich,
Buxoro davlat Pedagogika institutining
Harbiy ta'lim fakulteti Maxsus
tayyorgarlik sikli o'qituvchisi, dotsent
nazarovtohir560@gmail.com*

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari takomillashuvining zamonaviy jahon darajasi shundayki, mamlakatda jahon axborot makonining infratuzilmalari va milliy axborot-hisoblash bo'g'ini integratsiyasiga mos keladigan milliy tizimni yaratish milliy iqtisodiyot, nazorat qilish, fan va ta'lim samaradorligining muhim asosi bo'lmoqda. Bu muammolar ancha murakkab va ayni paytda mamlakatimiz uchun dolzarbdir. Chaqiriqqacha harbiy ta'lim yo'nalishi talabalarida didaktik jarayonlarning axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish bo'lajak yosh kadrlarni zamonaviy bilimlar bilan boyitish, ta'lim jarayonida amaliy va nazariy mashg'ulotlarni yangi pedagogik texnologiya asosida olib borish, harbiy iqtisodiy, tuzilmaviy va boshqa o'zgarishlarni amalga oshirish natijalari respublikada axborotlashtirish bilan bog'liq muammolarning qanday va qaysi muddatlarda hal etishga ham bog'liqligi juda katta ahamiyat kasb etadi.

***Kalit so'zlar:** didaktika, harbiy ta'lim, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, bilim, ta'lim, ko'nikma, faoliyat, kasbiy mahorat, malaka, tahsil oluvchi, dastur.*

СВЯЗЬ ДИДАКТИЧЕСКИХ ПРОЦЕССОВ С ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫМИ ТЕХНОЛОГИЯМИ У СТУДЕНТОВ ДОПРИЗЫВНОГО ВОЕННОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Современный мировой уровень совершенствования информационно-коммуникационных технологий таков, что создание национальной системы, соответствующей интеграции инфраструктур мирового информационного пространства и национального информационно-вычислительного звена в стране, является важной основой эффективности народного хозяйства, управления, науки и образования. Эти проблемы очень сложны и в то же время актуальны для нашей страны. Использование информационно-коммуникационных технологий дидактического процесса у курсантов военного образования до призыва позволит обогатить будущие молодые кадры современными знаниями, проводить практическую и теоретическую подготовку в учебном процессе на основе новых педагогических технологий, военно-экономических, структурных результатов осуществления других преобразований имеют большое значение в зависимости от того, как и в какие сроки решаются проблемы, связанные с информатизацией в республике.

***Ключевые слова:** дидактика, военное образование, информационно-коммуникационные технологии, знания, образование, умение, деятельность, профессиональное мастерство, квалификация, студент, программа.*

LINKING DIDACTIC PROCESSES WITH INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN STUDENTS OF PRE-CONSCRIPTION MILITARY EDUCATION

The modern world level of improvement of information and communication technologies is such that the creation of a national system corresponding to the integration of the infrastructures of the world information space and the national information-computing link in the country is an important basis for the effectiveness of the national economy, control, science and education. These problems are very complex and at the same time relevant for our country. The use of information and communication technologies of didactic processes in the students of military education until the call-up will enrich the future young personnel with modern knowledge, conduct practical and theoretical training in the educational process on the basis of new pedagogical technology, military economic, structural and the results of the implementation of other changes are of great importance, depending on how and in what time frame the problems related to informatization are solved in the republic.

***Key words:** didactics, military education, information and communication technologies, knowledge, education, skill, activity, professional skill, qualification, student, program.*

Kirish. O‘quv fanlari bo‘yicha elektron o‘quv vositalarining yaratilishi Chaqiriqqacha harbiy ta‘lim fanlarini o‘qitishda zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatini tobora kengaytiradi. Bu esa o‘z navbatida, talabalarning mazkur fanlar bo‘yicha bilimlarini chuqur o‘zlashtirishlarining asosi bo‘lib, ta‘lim-tarbiya sifati va samaradorligini oshiradi. Ayni shunday sa‘y-harakatlar amalga oshirilishi ta‘lim jarayoniga zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalarini keng tatbiq etishni yanada rivojlantiradi, tinglovchilarni ilg‘or pedagogik bilimlar va texnologiyalar bilan qurollantirish, ularning mahoratini oshirish, xorijiy oliy ta‘lim muassasalari tajribasini chuqur o‘rganish hamda ulardagi samarali usul va vositalarni milliy ta‘lim tizimimizga joriy etish imkonini paydo qiladi.

Texnologiyaning rivojlanishi bilan texnik vositalardan foydalanib o‘qitish uchun yagona kompyuterning mavjudligi kifoya bo‘ldi. Avvallari televizor, videomagnitofon, kinoproektor, diaproektor va boshqalar bajargan funksiyalarni kompyuter muvaffaqiyat bilan o‘z ichiga oldi. Qolaversa, axborotni uzatish, saqlash, tasvirlash sifati ma‘lum darajada ko‘tarildi. Hozirgi kunga kelib, kompyuter savodxonligi madaniyatning muhim belgisiga aylandi, kelajakda esa u har bir shaxsga qayerda, qaysi obyektida ishlamasin zaruratga aylanadi. Demak, kompyuter ishi, kompyuterdan foydalanishga o‘rgatish eng yaqin vaqt ichida umumiy ishga aylanishi mumkin. Zamonaviy axborot texnologiyalarining vositalari qatoriga: kompyuter, skaner, videoko‘z, videokamera, LCD proektor, interaktiv elektron doska, faks modem, telefon, elektron pochta, multimedia vositalari, Internet va Internet tarmoqlari, mobil aloqa tizimlari, ma‘lumotlar omborini boshqarish tizimlari, sun‘iy intellekt tizimlarini kiritisa bo‘ladi.

Asosiy qism. “Chaqiriqqacha harbiy ta‘lim” yo‘nalishi talabalarida milliy armiyamizning qudrati va salohiyatiga bo‘lgan ishonchni kuchaytirish, tariximiz va madaniyatimiz, Vatanimizning mustaqilligi va ravnaqi yo‘lida fidokorona kurashgan milliy qahramonlarimiz bilan faxrlanish, ularga munosib bo‘lish tuyg‘usini shakllantirish umumpedagogik, didaktik hamda psixologik xususiyatlarga ega bo‘lib, bu xususiyatlarni turli ta‘lim shakllari: auditoriya, auditoriyadan tashqari mashg‘ulotlar, turli tarbiyaviy tadbirlar orqali amalga oshirish dolzarb hisoblanadi. Buning uchun “Chaqiriqqacha harbiy ta‘lim” yo‘nalishida faoliyat yuritayotgan pedagog o‘quv mashg‘ulotida optimal ravishda axborot texnologiyalarini keng tatbiq etish, uni to‘g‘ri tashkil eta olishi talab etiladi. Axborot texnologiyasi vositalari muayyan amallarni ongli va rejali amalga oshirishda o‘zlashtiriladi. Bu jarayon quyidagilarni o‘z ichiga oladi:

- kompyuter, shuningdek, printer, modem, mikrofon va ovoz eshittirish qurilmasi, skaner, raqamli videokamera, multimedia proyektori, chizish plansheti, musiqali klaviatura shu kabilar hamda ularning dasturiy ta‘minoti;

- uskunaviy dasturiy ta‘minot;

- virtual matn konstruktorelari, multiplikatsiyalar, musiqalar, fizik modellar, geografik xaritalar, ekran protsessorlari va hokazolar;

- axborotlar majmui — ma‘lumotnomalar, ensiklopediyalar, virtual muzeylar va boshqalar;

- texnik ko‘nikmalar trenajorlari (tugmachalar majmuidan tugmachalarga qaramasdan axborot kiritish, dasturiy vositalarni boshlang‘ich o‘zlashtirish).

“Chaqiriqqacha harbiy ta‘lim” yo‘nalishi talabalarining o‘quv faoliyatini loyihalash bosqichlari quyidagicha tashkil etilsa, samarali natijalarni beradi:

- birinchidan, taqsimot yo‘nalishi – o‘quv mashg‘uloti vazifalarni oqilona belgilash;

- ikkinchidan, maqsad va vazifalarni belgilash – o‘quv mashg‘ulotidan ko‘zlangan istiqboliy rejalarini aniqlash;

- uchinchidan, teskari aloqani o‘rnatish – o‘quv mashg‘uloti maqsadlariga erishish shakllari va yo‘llarini tahlil qilish;

- to‘rtinchidan, yaratuvchanlik yo‘nalishi – mashg‘ulotning idrok qilish muhitida o‘quv maqsadlarining amalga oshirilishini ta‘minlash;

- beshinchidan, pedagogik tajribani o‘rganish va umumlashtirish;

- oltinchidan, – motivatsiya va rag‘batlantirish yo‘nalishi – talabalarning hamda o‘qituvchilarning ta‘lim olish va ta‘lim berish faoliyatini rag‘batlantirish, tashqi stimullarni adekvat qabul qilish;

- yettinchidan, nazorat yo‘nalishi – ta‘limiy-tarbiyaviy jarayonda turli xil nazorat turlarini o‘tkazishni nazarda tutadi, ma‘naviy-ma‘rifiy jarayon holati to‘g‘risidagi axborotga ega bo‘lishni bildiradi.

Ta‘limda zamonaviy axborot va kommunikatsiya texnologiyalarining keng joriy etilishi:

- o‘quv fan sohasini axborotlashtirishni;

- o‘quv faoliyatni intellektuallashtirishni;

- integratsiya jarayonlarini chuqurlashtirishni;

- ta‘lim tizimi infratuzilmasi va uni boshqarish yo‘llarini takomillashtirishga olib keladi.

“Chaqiriqqacha harbiy ta‘lim” yo‘nalishi o‘quvchilarning analitik, tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish, idrok etishning mantiqiy usullarini o‘zlashtirish va katta hajmdagi ma‘lumotlarni qayta ishlash

maqsad qilib qo'yilsa, tadqiqotchilikka doir o'quv loyihasidan foydalanish maqsadga muvofiq. Mazkur o'quv loyihasining maqsadi loyiha farazini asoslab berishdan iborat. Ushbu maqsadga erishish uchun tajribasinoz ishlari o'tkazish, olingan natijalarni tahlil etish, umumlashtirish, taqqoslash, rivojlanish qonuniyatlarini aniqlash, bundan tashqari xulosalar chiqarish, o'z nuqtayi nazarini asoslash zarur. Ana shu tarzda tadqiqotchilikka doir o'quv loyihasida asosiy e'tibor fikriy kompetentlikni rivojlantirishga qaratiladi.

Pedagogik ta'lim jarayonlarini zamonaviy axborot texnologiyalari asosida samarali tashkil etish:

- masofaviy o'quv kurslarini va elektron adabiyotlarni tayyorlovchi jamoaga pedagoglar, kompyuter dasturchilar, tegishli ustalarning birlashuvini;

- pedagoglar o'rtasida vazifalarning taqsimlanishini;

- ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil qilishni takomillashtirish va pedagogik faoliyatning samaradorligini monitoring etishni talab etadi.

Zamonaviy axborot texnologiyalarining ta'lim jarayonlariga joriy etilishi:

- talabaga kasbiy bilimlarni bilib olishiga;

- o'rganilayotgan hodisa va jarayonlarni modellashtirish orqali fan sohasini chuqur o'zlashtirilishiga;

- o'quv faoliyatining xilma-xil tashkillashi hisobiga talabaning mustaqil faoliyati yo'nalishining kengayishiga;

- interaktiv muloqot imkoniyatlarining joriy etilishi asosida o'qitish jarayonini individuallashtirish va differensiyalashtirishga;

- sun'iy intellekt tizimi imkoniyatlaridan foydalanish orqali talabaning o'quv materiallarini o'zlashtirish pozitsiyasini egallashiga;

- axborot jamiyati a'zosi sifatida unda axborot madaniyatining takomillashuviga;

- o'rganilayotgan jarayon va hodisalarni kompyuter texnologiyalari vositasida taqdim etish, talabalarda o'quv fan asoslariga qiziqishni va faollikni oshirishga olib kelishi bilan dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Ma'lum bir fan yoki fanlarga doir amaliy ko'nikma va malakalarni rivojlantirish zaruriyati paydo bo'lganda amaliy yo'naltirilgan loyihalardan foydalanish yaxshi samara beradi. Eng oddiy holda, o'qituvchi talabalardan fanga doir tarqatma materiallar yoki o'yinlar ssenariysi, glossariy, tarixiy asarlar yaratish topshirig'ini buyurishi mumkin. Amaliy yo'naltirilgan loyihalar bilan ishlash jarayonida talabalarda nafaqat fanga doir bilim, ko'nikma va malakalar rivojlanibgina qolmay, balki faoliyatga doir kompetentlik ham qaror topadi. O'quv loyihasida eng katta e'tibor talabalarda ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratiladi. Aynan ijodiy loyiha talabalarga o'zini namoyon eta olish, istalgan janrdagi asarni yaratish imkonini beradi.

Pedagogik dasturiy vositalar – kompyuter texnologiyalari yordamida o'quv jarayonini qisman yoki to'liq avtomatlashtirish uchun mo'ljallangan didaktik vosita sanaladi. Ular ta'lim-tarbiya jarayonini samaradorligini oshirishning istiqbolli shakllaridan biri hisoblanib, zamonaviy texnologiyalarning o'qitish vositasi ko'rinishida ishlatiladi. Pedagogik dasturiy vositalar tarkibiga: o'quv fani yuzasidan aniq didaktik maqsadlarga erishishga yo'naltirilgan dasturiy mahsulot (dasturlar majmuasi), texnik va metodik ta'minot, kuchaytirilgan yordamchi vositalar kiradi.

Virtual borliq (Virtualnaya realnost) tushunchasini Jaron Lanier (Lan'e) taklif bergan. Virtual borliq immersivlik va interfaollik tushunchalari bilan bog'langan. Immersivlik deganda insonning virtual borliqda o'zini faraz qilishini tushunish mumkin. Interfaollik foydalanuvchi real vaqtda virtual borliqdagi obyektlar bilan o'zaro muloqotda bo'lib ularga ta'sir ko'rsatishga ega bo'ladi. Virtual borliq tizimi deganda – biz imitatsion dasturiy va texnik vositalarni bilamiz. Interfaollikni ta'minlash uchun, virtual tizim boshqaruvchi amallarni qabul qiladi. Bu amallar ko'pmodalilikga, ya'ni ko'z yordamida ko'radigan, tovush bilan qabul qiladigan bo'lishi kerak. Bu amallarni amaliyotda bajarish uchun zamonaviy tizimlarda turli tovush va videotexnologiyalardan foydalanib kelinadi. Pedagogik dasturiy vositalarni yaratish texnologiyasini amalga oshirish maqsadida ularning an'anaviy vositalardan ustunligini tasdiqlovchi qator ijobiy omillar bor. Mazkur omillar didaktik, psixologik, iqtisodiy, fiziologik guruhlariga bo'linadi. Pedagogik dasturiy vositalarga qo'yiladigan didaktik talablarga quyidagilar kiradi: ilmiylik, tushunarli, qat'iy va tizimli bayon etilishi bilan birgalikda (pedagogika, psixologiya, informatika, ergonomikaning asosiy tamoyillarini, zamonaviy fanning fundamental asoslarini hisobga olib, o'quv faoliyati mazmunini tiklash imkoniyatini ta'minlash), uzluksizlik va yaxlitlik (oldin o'rganilgan bilimlarning mantiqiy oqibati hamda to'ldiruvchisi sanaladi), izchillik, muammolilik, ko'rgazmalilik, faollashtirish (o'qitish mustaqilligi hamda faollilik xususiyatining mavjudligi), o'qitish natijalarini o'zlashtirish mustahkamliligi, muloqotning interfaolliligi, o'qitish, tarbiyalash, rivojlantirish va amaliyotning umumiy yaxlit birligi.

Fanlardan yaratiladigan pedagogik dasturiy vositalar quyidagi metodik talablarga javob berishi lozim:

1. Pedagogik dasturiy vositalar – o'quv materialini taqdim etishning tushunchali, obrazli va harakatli komponentlarining o'zaro bog'liqligiga tayangan holatda qurilishi.

2. Pedagogik dasturiy vositalar o'quv materialini yuqori tartibli tuzilma ko'rinishida ta'minlashi. Fanlararo mantiqiy o'zaro bog'langanlikning hisobga olinganligi.

3. Pedagogik dasturiy vositalarda ta'lim oluvchiga o'quv materialini bosqichma-bosqich o'zlashtirganligini har xildagi nazoratlarni amalga oshirish asosida aniqlab bilish imkoniyatlarining yaratilishi.

Muhokamalar va natijalar. Ta'limni algoritmlashtirish – ta'limiy masalalarni yechish yo'llarini aniqlash va ularni o'quvchilar tomonidan o'zlashtirilish algoritmini ishlab chiqish. Ayni shu ma'noda algoritmlashtirish o'quv materialining tarkibi, o'quvchi faoliyatining tartibi hamda ularning fikrlash qobiliyatini rivojlantirishning didaktik tamoyili sanaladi. Videokompyuterli o'qitish texnologiyasi - talabalarning faol bilish, bilim orttirish jarayonlarini rag'batlantiruvchi texnologiyadir.

Ma'lumki, hozirgi vaqtda mamlakatimiz Prezidenti tomonidan ta'lim sohasiga katta ahamiyat berilib, bir qator qarorlar imzolangan. Qarorlar ijrosini ta'minlashning negizida albatta ma'lum fanni talabalarga ilg'or pedagogik texnologiyalardan foydalanib o'rgatish yotadi. Mazkur yo'nalishda bir qator ilmiy izlanishlar olib borilgan. Bu texnologiya o'quv axborotlarining verbal va tasavvurli shakllarini birgalikda namoyon qilish, o'qitish jarayonini maqsadlarga moslashtirish imkoni yaratiladi. Talabalar kompyuter bilan individual o'qitilganda darslarda kommunikativ faoliyat ko'rsatolmaydi, bundan tashqari, muammoli o'qitish zaminidagi evristik aspekt yo'qqa chiqishiga sabab bo'ladi.

Xulosa. Darhaqiqat, har qanday loyihalash, o'qitishning ilmiy asoslangan vositalari bo'lgani holatda uning texnologikligi hisoblanmaydi. Loyihalash metodologik vazifasi bajaradi. U talabaning psixik rivojlanish qonuniyatlari, o'quv jarayonining rivojlanish xususiyatlari va pedagogik boshqaruv usullarining tadqiqot vositasi sifatida maydonga ko'tariladi. Oliy o'quv yurtida ta'limni takomillashtirish maqsadida pedagogik muloqotning yangi shakllari, axborotlarning tarkibiy qismlarini qayta ishlab chiqish, o'quv faoliyatini boshqarishning yangi shakllari talab qilinadi. Texnologik taraqqiyot bugungi kunda ijtimoiy jarayonlarni kuzatib borishga ega eng muhim komponentlardan biridir. Pedagogik ta'lim texnologiyasini yaxshilash jamiyat madaniy saviyasini va uning iqtisodiy kuchini shakllantirish shartidir.

O'qitish texnologiyasi ta'limning faoliyatini ta'min etadi, bilimlarni mehnat jarayoniga tatbiq etishni joriy etadi, pedagogning ongliligini qolipga tushiradi, uning jadal harakat qilishiga va hayot yo'liga ta'sir ko'rsatadi. Kasbiy o'qitish texnologiyasi shaxsni intizom, iroda va ixtisoslikka bo'lgan qiziqishni yuzaga keltiradi. Mutaxassisga bo'lgan har tomonlama talabni qanoatlantirishga qaratilgan ta'lim texnologiyalari pedagog va talabaning hamkorligiga tezlikda moslangan psixologik-pedagogik shart-sharoitlarni amalga oshirishga yo'naltiradi.

Adabiyotlar:

1. Shoymardonov T.T., Xamidov V.S., Obidov A.E., Fayziyeva M., pedagogika va pedagogning shaxsiy, kasbiy axborot maydonini loyihalash” moduli bo'yicha o'quv-uslubiy majmua Toshkent – 2017 y.

2. Ishmuxammedov R.J. Innovatsion texnologiyalar yordamida o'qitish samaradorligini oshirish yo'llari. Toshkent: 2000 y.

3. Qodirov B.G'., Begimqulov U.Sh., Abduqodirov A.A. Axborot texnologiyalari. Elektron darslik. 2002 y.

**“PEDAGOGIK MAHORAT” JURNALI UCHUN MAQOLALARNI
RASMIYLASHTIRISH TALABLARI**

“PEDAGOGIK MAHORAT” ilmiy jurnali mualliflari diqqatiga!

1. “PEDAGOGIK MAHORAT” ilmiy jurnali ilmiy maqolalarni o‘zbek, rus va ingliz tillarida chop etadi.
2. E‘lon qilinadigan maqolalarga bo‘lgan asosiy talablar:
 - ✓ ishning dolzarbligi va ilmiy yangiligi;
 - ✓ maqolaning hajmi: adabiyotlar ro‘yxati, chizma va jadvallar inobatga olingan holatda 4-8 betgacha;
 - ✓ maqola nomi, annotatsiya (80-90 ta so‘z) va tayanch so‘zlar (8-10 ta) ingliz, o‘zbek va rus tillarida keltiriladi.
3. Maqola boshida UDK (udc.online internet saytidan olishingiz mumkin), mavzu, muallifning F.I.O. (to‘liq yozilishi kerak), mualliflar bir nechta bo‘lsa, ularning har biri haqida to‘liq ma‘lumotlar berilishi shart, tashkilot, shahar, mamlakat, muallifning e-maili ko‘rsatiladi. Matnda kirish qismi, tadqiqot obyekti va qo‘llanilgan metodlar, olingan natijalar va ularning tahlili, xulosa, adabiyotlar ro‘yxati, albatta, keltiriladi. Maqolada keyingi 10-15 yilda e‘lon qilingan adabiyotlarga havola qilinishi tavsiya etiladi.
4. Matn uchun: Microsoft Word; Times New Roman, 11 shrift, maqola nomi bosh harflarda, interval 1,0; abzas 1,0 sm, yuqori va pastki tomon 2 sm, chap va o‘ng tomon 2 sm.
5. Agar maqolaga rasm, jadval, diagramma, sxema, chizma, turli grafik belgilar kiritilgan bo‘lsa, ular aniq va ravshan tasvirlanishi, qisqartmalarning to‘liq izohi yozilishi lozim. Formulalar matnga maxsus kompyuter dasturlarida kiritilishi kerak.
6. Iqtibos olingan yoki foydalanilgan adabiyot satr osti izohi tarzida emas, balki maqola oxirida asosiy matndagi ketma-ketligi asosida umumiy ro‘yxatda ko‘rsatiladi. Matn ichidagi ko‘chirmadan so‘ng iqtibos olingan asarning ro‘yxatdagi tartib raqami va sahifasi kvadrat qavs ichida beriladi. Bu o‘rinda kitob, to‘plam, monografiyalar uchun mualliflarning ism-familiyalari, manbaning to‘liq nomi, nashr ko‘rsatkichi (shahar, nashriyot va nashr yili) ko‘rsatiladi. Jurnal maqolalari va boshqa davriy nashrlar uchun mualliflarning ism-familiyalari, maqola nomi, jurnal nomi, yili va soni, sahifa nomeri ko‘rsatiladi.
7. Maqola matni kamida 70-80 % muallifning shaxsiy izlanishlari natijasiga asoslanishi lozim. Topshirilgan maqolalar “Antiplagiat” tizimi yordamida tekshiriladi.
8. Tahririyatga taqdim qilingan maqolalar tahririyat tomonidan taqrizga beriladi. Maqola taqrizdan qaytgach, agar zarur bo‘lsa, barcha savol va e‘tirozlar bo‘yicha muallifga qayta ishlash uchun taqdim etiladi. Maqola nusxalari qaytarilmaydi.
9. Tahririyat maqolani taqrizga yuboradi, taqriz ijobiy bo‘lsa maqola jurnalda chop etish uchun qabul qilinadi. Jurnalda anjuman tezislari va ma‘ruzalari chop etilmaydi. **E‘lon qilingan materiallarning haqqoniyligiga va ko‘chirilmaganligiga shaxsan muallif javobgardir.**
10. Tahririyat maqolaga ayrim kichik o‘zgartirishlarni kiritishi mumkin. Yuqoridagi talablarga javob bermaydigan maqolalar tahririyat tomonidan ko‘rib chiqilmaydi va muallifga qaytarilmaydi.
11. Ijobiy taqriz berilgan maqola tahririyat tomonidan qabul qilingan sanaladi. Jurnal tahririyati maqola matnini qisqartirish va unga tahririy o‘zgartirishlar kiritishga haqlidir.
12. Yuqoridagi talablarga javob bermaydigan maqolalar tahririyat tomonidan qabul qilinmaydi va ko‘rib chiqilmaydi.

Manzil: O‘zbekiston Respublikasi, Buxoro viloyati, 200117, Buxoro shahri, M.Iqbol ko‘chasi, 11-uy, bosh bino, 2-qavat, 219-xona.

Web site: www.buxdu.uz

E-mail: nashriyot_buxdu@buxdu.uz

Telegram raqami: +998 (94) 837-18-38.

Buxoro davlat universiteti muassisligidagi
“PEDAGOGIK MAHORAT”
ilmiy-nazariy va metodik jurnali
barcha ta’lim muassasalarini
hamkorlikka chorlaydi.

Pedagoglarning sevimli nashriga aylanib ulgurgan “Pedagogik mahorat” jurnali maktab, kollej, institut va universitet pedagogik jamoasiga muhim qo‘llanma sifatida xizmat qilishi shubhasiz.

Mualliflar uchun eslatib o‘tamiz, maqola qo‘lyozmalari universitet tahririy-nashriyot bo‘limida qabul qilinadi.

Manzilimiz: Buxoro shahri, M.Iqbol ko‘chasi 11-uy
Buxoro davlat universiteti, 1-bino 2-qavat, 219-xona

Tahririyat rekvizitlari:

Moliya vazirligi g‘aznachiligi

23402000300100001010

MB BB XKKM Toshkent sh. MFO 00014 INN 201504275

BuxDU 400110860064017094100079001

Pedagogik mahorat: rivojlanamiz va rivojlantiramiz!

PEDAGOGIK MAHORAT Ilmiy-nazariy va metodik jurnal 2023-yil 7-son (95) 2001-yil iyul oyidan chiqa boshlagan. OBUNA INDEKSI: 3070	Buxoro davlat universiteti nashri Jurnal oliy o‘quv yurtlarining professor-o‘qituvchilari, ilmiy tadqiqotchilar, ilmiy xodimlar, magistrantlar, talabalar, akademik litsey va kasb-hunar kollejlari hamda maktab o‘qituvchilari, shuningdek, keng ommaga mo‘ljallangan. Jurnalda nazariy, ilmiy-metodik, muammoli maqolalar, fan va texnikaga oid yangiliklar, turli xabarlar chop etiladi. Nashr uchun mas’ul: Nigora SAYFULLAYEVA Muharrir: Mexrigiyo SHIRINOVA Musahhih: Sarvinoz RAXIMOVA	Jurnal tahririyat kompyuterida sahifalandi. Chop etish sifati uchun bosmaxona javobgar. Bosishga ruxsat etildi 30.08.2023 Bosmaxonaga topshirish vaqti 31.08.2023 Qog‘oz bichimi: 60x84. 1/8 Tezkor bosma usulda bosildi. Shartli bosma tabog‘i – 20,6 Adadi – 100 nusxa Buyurtma № 21 Bahosi kelishilgan narxda. “BUKHARA HAMD PRINT” MCHJ bosmaxonasida chop etildi. Bosmaxona manzili: Buxoro shahri Q.Murtazoyev ko‘chasi 344-uy.
---	--	--